

Megjelenik a Társalkodóval együtt minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy más külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Értesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik pontosan közöltetik.

FOGLALAT: Magyarország és Erdély („Két garas XVII”

gr. Széchenyi Istvántól; (országgyűlési közlemény: oct. 26. s 27i kerül. ülés városok rendezési ügye, 60ik földi ülés: uj k. k. leiratban a horvát követek a főnálló törvénynek újjal pótolhatóig, az országgyűlésen magyarul vagy diákul beszélhetésre szabadttatnak föl; budapesti napló: helybeli és irodalmi újdonságok: magyar játékszini krónika; Miskolczy Endreprepost és szerbi püspök nekrológia; 'sá'c.)

Spanyolország (a' kizárattott tanástagok ellenmondása; pénzügyi hírek.)

Anglia (a' cityben a' whigek részire nyilatkozott a' győzelem; Irlandban szélesönd uralkodik.)

Franciaország (a' királyi hadiszemlélt tartott; Lamar-tine el'enzéki nyilatkozványa.)

Értesítő.

Magyarország és Erdély

Két garas.

XVII.

„Ismóti személyeskedés és ujhuzás, most miután elvégre már csakugyan meg kellene valamiben egyezni!” Igy kiáltott tudom fel keserű érzéssel legközelebbi „két garasos” cikkem következtében annak nem egy olvasója. 'S igaz, ez felette sajnos; mert ha fenmaradásunk legsürgetőbb kérdéseiben sem tudunk megegyezni, kivált most, mikor egy részről többé legkisebb veszténi való időnk sincs, más részről ellenben régóta nem állottak sok tekintetben újjalakulásunkat illetőleg a' csillagzatok kedvezőbb: akkor — o ne csakjuk magunkat — csakhamar be fog következni azon pillanat, mikor minden nagyobb szerű reménytől elesve, azt leszünk egy olasz költővel kénytelenek mondani: „Nincs nagyobb szivgyötrellem, mint nyomor közt boldog napokra emlékezni vissza.”

Ámde ki tehet erről? Mikor egy évvel ezelőtt, mindent félre lökván, egyedül hazafüli köteleességemtől vezéreltetve, megtámadám a' p. hirlap szerkesztőjét — és igen én voltam a' megtámadó — ugyan miért tettem azt? Azért mert nem csalhattam meg magamat a' felől, 's tisztán állott előttem, hogy ő és pártja szerencsétlen tulhajtása által — a' minthogy nagy részint már be is következett 's alkalmasint be fog következni a' többi is — mindent csökönnyös mozdulatlanságra fogna korbácsolni, sőt vérünk és alkotványunk ellen a' legfertelmesb reakciófogná felidézni mindenünne. Megtámadám tehát őt, nem tagadom. Hanem miért? Eppen nem személyességéből, szűkkeblű irigységéből, mint azt sokan rám akarták fogni, hanem egyedül azért, mert nézetem szerint ő a' hont, t. i. annak legszentebb érdekeitámadá meg 's ekkép csak személyének átellenében állék mint megtámadó, vérünket, szabadságunkat tekintve ellenben, mint gyenge ugyan, de annál hübb annál elszántabb védő.

Szavamnak azonban nem volt hatása mindeddig, 's a' többség, legalább látszólag és kivált hallhatólag (!), sőt előbbi jóakaróim 's elvbarátim nagyobb része jobbnak és ezélszerűbbnek tartotta, a' frisebb magyart járni az uj agitator tárogatója után, mint lépdelni azon „Haladj, deokszertintileg, és tovább érsz” thema szerint, mellyet én tarték helyesbnek, 's mellyet többek közt az által is nevétségessé 's gyűlöletessé gondola tehetni a' rohanó párt, hogy azt f o n t o l v a h a l a d á s i n a k keresztelte nagy bölcsen, mintha bizony nemzeti, és kivált nemzet-regeneratioi ügyben, a' fontoslatlan haladás volna ezélszerűbb. 'S ily lön, hogy csaknem két évi meg nem szünő párviadal után, mellyben a' felingerlott sokaság személyemben egyedül megtámadót láta, holott tudom lesz idő, ha Magyarország mindenestül nem sülyed a' feledékenység tengerébe, mikor az igazságosb átlátandja, hogy én csak védő, t. i. honvédő valék; 's ily lön, mondom, hogy részint kifáradva, részint azt gondolva, „viszonlag meggyőztük egymást,” ha nem is külön politiai eljárásunk helyességéről, legalább arról, hogy inter duos litigantes, többszer igen mint nem, a' harmadik örül, bizonyos fegyvernugvás, ha nem is tökéletes béke, lát-szott köztünk alakulni akarni. És ezen nagyon örültem; mert hinnen volt szabad, hogy mind azok után, miket

a' p. hirlap szerkesztője és ügytársai részint tölem, részint másoktól, de hasonló szellemben hallottak, 's mi ennél sokkal több, önszemeikkel láttak, mint például a' nemzetiségi 's adózási reakciókat, ők tán csak elég méltányosak fognának lenni, legalább saját maguknak őszintén néha néha elmondogatni, hogy bizony nem elég, ha jót, és ilyest életbe léptetni is akarunk, saját f o f o g á s u n k ' s i z l é s u n k s z e r i n t — bármily nemesek volnának is ezek egyébiránt — cselekednünk, azaz: nem elég éppen ugy gondolkoznunk az egész nagy statusi állodalmat tekintve, mint gondolkoznunk saját személyünket illetőleg, minek, mint constitutionalis emberre nézve valami egyenesen kötelességben járó dolognak előhozásával, mint arrul utolsó cikkemben volt szó, tudja az ég, mi nagy bölcsét gondolt mondani a' pesti hirlap szerkesztője, holott az által, mint ki fog tűnni, csak ujjabb kulcsát adá annyikabani oly rémitő felszínességének; hanem hogy egyedül ugy lehet jót, 's nemcsak kitárni és kimutatni — 's ez által az emberek kíváncsiságát néha csak torturára huzni, vagy őket egyenesen lázításra uszítani — de valósággal életbe léptetni, 's az illetőkkel convulsiok nélkül assimiláltatni is, ha például saját politiai helyzetünket tekintve, nem alkalmazzuk eljárásunkat rideg elvhez 's abstract teoriákhoz, mellyeket könyvekből compilálgattunk, vagy saját agyvelőinkből lombikoztunk ki; hanem ha belé tudjuk magunkat kellőleg gondolni, 's nemcsak Magyarországnak, mint az van, és nem mint annak lennie kellene, minden bonyodalomba; mert hiszen még ez sem volna elég, jóllehet csak eddig se jutott Magyarországnak nem egy, de bátran mondhatni, legtöbb statusembere, vagy inkább újjalakítója; hanem egyedül ugy léptethetni jót körülményink közt valósággal életbe, ha az egész ausztriai közállodalom szövénnyibe tudjuk képzelni magunkat, 's elég zárandóki önmegtagadásal is bírunk, tán lehető legsebesebben haladni akaró privát nézetünk 's privát szomjunk daczára, lépésinket ugy irányoznunk 's ugy mérséklennünk, hogy azok a' közállodalom sarkgépezetübe homlokegyenest ne ütközzenek; mert ha így, akkor természetes, hogy vagy legott megakadunk 's örökre elesünk, vagy legalább messze hátralökötünk attul, mit az idő és a' jobb modortán, sőt bizonyosan kivívott volna, és ez hihetőbb; vagy megrázkodik az egész állodalom, mitül mentsen Isten, minthogy oly külön elemeknek, mint a' millyenekből áll a' közbirodalom, mostani körülményinkbeni meghomlása, nemcsak egy résznek sem lehetne javára, de okvetlen lehető legnagyobb köz calamitást szülné; előbb hogy sem ez történék azonban, aligha végórája nem ütendne a' magyarnak.

Reméltem tehát, mint érintém, hogy mind ezt lassanként át fogná látni a' p. hirlap szerkesztője főbb ügytársaival együtt, 's ehez képest felhagyván olyféle constitutionalis kiövések kitalálásival, mint a' millyet például előhozék, 's mellynek Pandora-szelenczéjü minőségét nem lehet eléggé kitüntetni, hogy t. i. alkotványos polgárnak saját magára nem lehet más elve, mint az egész állodalomnak átellenében, egy lépéssel tán közelíteni fognának egymáshoz, 's pártjának fiatal lelkesedése, a' hosszab tapasztalással egybeházásitva, 's ez által egy kissé temperálva, tán még némieket életbe fogna hozhatni, mi nem volna a' magyarnak kárára vagy éppen szégyenére, miknek végbevitale azonban szoroson csak ugy lehetséges, ha minden bármily szüü hazafi öszintén járul annak előmozdításához, midön teljességgel lehetetlen, 's ekkép valódi sisyphusi munka, megkísértésére de csak legkisebb időt és fáradságot is vesztegetni, ha egyik a' másiknak utját állja!

Reményemben azonban megcsalattam; mert miután a' p. hirlapi párt részéről, 's általjában mind azoktól, kik az érintett pártali polemát, mellybe keveredtem vala, roszalák, legfőképp arrul vádoltattam, „miért nem jönnék valahára specialitásokra, 's elvégre miért nem tárgyalnék egyenesen, dolgot”, hinnen volt szabad, hogy adó körüli nézetimet, ha nem fogná is helyesleni az érintett párt, legalább ki fogná azokat hallgatni, és semmi esetre el nem ferdíteni, el nem facsarni, 's készakarva rosza nem magyarázni, mert hiszen bármit fog-

jon rám a' roszt akarát, azért azt még sem állithatja, hogy az adó kérdése fejtegetését tekintve nem jöttem vala már is specialitásokra, 's nem hatottam volna már is mélyen a' dolgok lényegébe. Ily reményben azonban, mint legközelebbi cikkemben előadám, csalódtam; mert alig léptem a' specialitás mezejére, 's alig kezdék dolgot, 's pedig legelőbevéggőbbat fejtegetni, 's már ellenem gördít leggyűlöletesbet — 's ugyan ki? Az izgató pártnak tán valami hiú apródja, ki azért, hogy őt is észrevegék, kicsapongásban 's hevesességben minden társait megelőzni törekedik, 's ekkép legalább ront, minthogy építeni nem tud? Eppen nem, hanem egyenesen az ugy nevezett haladó párt organuma, iránynoka, a' p. hirlap szerkesztője t. i. — És ez egészen megváltoztatja a' thesist. Mert ha e' szerkesztő ur nem is repraesentánsa a' magyar közvéleménynek, de még csak a' többségnek sem, mint én fogom fel, mert soha nem hihetem, hogy a' nagyobb rész mind azon aberratiókba valóban elhagyta volna magát csábítottat, mellyeket az érintett szerkesztő ur szóval és sajtóval csak eddigelé is kitalált, azért minden esetre egyik vezére ő, 's tán fővezére azon pártnak, melly ha semmi sem egyéb — mit most nem akarok bonczolgatni — minden esetre a' legmozgékonyabb, legmerészebb, 's legszajásabb, 's ehez képest oly párt, melly nagy tekintetre méltó, minthogy ha nem is léptethet mostani modora szerint valami nagy jót életbe, mert tulajdonképen hol mozgékonyaság erőltetés és szó nem elégséges, mindenben minoritásban marad, azért megronthat, megsemmisithet mindent.

Szólna 's cselekednék saját esze 's tapintata után honunkban mindenki, ki erre jog és előkészület által meghíva van, 's bizony aligha nem volna legjobb, minden hosszab tárgyalatással 's ebből következő polemával és ujhuzással felhagyva, 's minden pletyka, lármá 's lepiszkolás daczára egyenesen közelíteni czélhoz; minthogy a' nagyobb résznek józan felfogása alkalmasint győzni fogna mind azon éretlen teoriákon, mellyek ujjabb időkben rakattak előnkbe. Miután azonban tény, hogy valamint nem sokkal ezelőtt néhány oligarcha határozott constitutionalis életünkben jobbadán el mindent, most ellenben többnyire, néhány szájas, körmös, merész határoz mindenben, legalább szóval, mig a' többség rendszerint vagy mint bárgyu birkasereg, le hagyja magát győzelni panaszlau vagy legalább szóltan, vagy felbőszült elefántként barátot ellenséget egyiránt tapod lábaival; most miután ez így van és fájdalom hogy nincs másképp, most ki bármiben is sikerért ví, annak nem szabad az izgató, a' terroristical pártnak legalább fővezéreit számításából kihagynia 's tekintetbe nem vennie. És ekkép, ha azt állítom, hogy a' p. hirlap szerkesztőjének telekdíji eszméi elleni fellépés egészen megváltoztatja a' thesist, 's ezen esetet nem szabad ignorálnom, akkor ugy hiszem nem cselekszem következetlenül. 'Sugyanis 1) mert nem szeretek hiába bármiről is víni, 's a' mint számtalanszor mondám, engem nem elégít ki ezen önmegnyugtatóra feltalált phrasis: „et voluisse sat est,” de nekem siker, minden becsülettel egybeférő áron siker kell; és 2) mert lehetetlen a' p. hirlap szerkesztőjében az izgató és terroristical iskolának ugy szólván megalapítóját nem látnom 's kellő figyelembe nem vennem, minthogy egyedül az ő feltűnése óta nyert organumot és alakot, azon mindent sarkakiból kidönteni sovárgó felekezet, melly mennyire évrájkink hatnak vissza, Kupa ideje óta nyíltan vagy lapangva de mindig dult e' szerencsétlen hazán, mellynek irigység a' fő characteronása, 's melly felekezet — előre jósolni merem — magát a' p. hirlap szerkesztőjét is, kinek legjobb szándékáról kételkedni nem akarok, tüstént sárba igyekezend rántani, sőt egyenesen belé is rántandja — mert sok és kivált suttóban sötétben rágódó féreg elvégre mindent megront — mikor, ne-hogy anarchiába vagy szolgaságba sülyedjen honunk, legelső symptomáit fogta ő annak adni — a' mint ilyest már több ízben tenni kezdte, 's már is emelkedik ellene a' gyanu — hogy bizonyos pontnál — melly azonban azon felekezetet, melly mindent tökéletes lepergésre hajtani kívánna, nem elégitendi ki, — tovább, ő men-ni nem akar.

Én honunk minélelőbbi investícióját oly életkérdésnek tartom, mint életadó arra nézve valami táplálék bevétele, ki ennek híja miatt közel van éhenhaláshoz, 's e' szerint saját beleit emészt; mi egyenesen — a' mennyire egybehasonlítás ment lehet sántikálástul — vérünknek esete.

Investálni kell tehát a' hont, minden becsülettel egybeférő, 's ekkép ránk magyarokra nézve minden áron, melly nemzetiségünk 's alkotmányos szabadságunk ugyan kis, de nekünk legdrágább kincsét nem csorbítja, minthogy nincs arról többé szó: visszautasítunk ezt amazt 's minket megrögzött negatív állásban méregtől ónunk, de ki kell lépünk a' positivitás, a' cselekvés mezejére, és bevenünk további kifejtésünkre, sőt létünk fentartására a' szükséges táplálékot, ha csak darabig még dísztelenül vegetálni, 's utóbb tökéletes erőtlenségbe dűlve, a' nemzetek sorából becsületlenül kitorúlni nem célunk.

A' hazai investícióra szükségképp megkívántató tőkét vagy hitelt azonban, mint számtalanszor mondtam, 's annyiszor a' hányszor szeretném még mondani, csak hogy elvégre valami hatása legyen, sehol nem fogjuk lelteni egyebütt, mint az egész ország lakosa egyetemes 's aránylagos kézfogásában 's vállvetésében; az egyetemes országának de aránylagos vállvetésében mondom, mert ha csak egyik fél veszen abban részt, nem lesz a' kiáhitó erő elégséges; ha pedig nincs arra illő tekintet, hogy az csak parányival rakassék meg, kin már ugy is sok a' teher, az viszont egy kissé jobbacskán, ki nagyobb terhektől még ment, akkor viszont meg volna zsbibasztva a' kiállító erő, 's hasonlóan nem érnék azzal nemzethez illő célzt.

Ennek egybevonatja határozatát el velem, hogy miután az adó tárgya, a' domestica egy részének felváltási köntösében megbukott, 's mellette valljuk meg, oly osztálybeliek, kik leginkább nevelendék vala ama kincstárt, csak felette gyéren nyilatkoztak 's agítottak, 's ezek közt is többen inkább csak egy kis liberalismus fitogtatása végett, 's azon reményben, „hogy ugysem lesz belőle semmi,“ mint nyilatkoztak 's agítottak volna zarándoki szent hazafiúi érzésből, 's igazi szomjúból „bár lenne valami belőle;“ miután bizony csak így ment a' dolog 's nem másképp, ez határozatát el velem, hogy privát eszmémet a' kiváltságos osztálynak köz hazai teherhordása körül, minden reservata 's hátulsó kapu nélkül, mint azt első adói cikkemben tevém, egyenesen kitarjam.

A' tulbizakodó majd semmi, de a' magában éppen nem bizó még kevesebb, mert illyes a' fagyponat alatt áll, 's ekkép azt hittem, teszék, habár kicsit, de azért még is teszék az ügy előmozdítására habár nem rögtön is, de legalább jövőre nézve egy kis szolgálatot, ha úgy minden legkisebb reserva nélkül, hajóimat úgy szólván magam mögött elégetvén, ki fognám tárti, és én, igen én fognám kitaráni adó körüli nézetimet. Illy hiedelemben pedig azért valék, kivált személyemet illetőleg, mert véletlenül azon osztályba 's oly körülmények közé iktata a' sors, mellyekhez képest én igazságos arány és kivétel szerint, ha tervem életbe lép, erősebben fognám nevelni a' köz hazai kincstárt, mint sok ezer más — mit nem fitogtatásból, de hazafiúi kötelesség-telejesítés szempontjából hozok fel — 's ekkép midőn mind ezekhez képest személyemhez jól illenék nyíltan kitaranom, bármily közteherhez járulási tiszta szándoku szomjamat, tán szavam és példának egy uttal nagyobb hatása is leendene az illetőknél, t. i. osztály-sorsosimnál, kiknek hátráltatási tekintetben' szinte nagy a' hatalmuk, mint ha meg nem szűnőleg jobbadán ollyasok által lennének azok valami teherhordásra felszólítva 's nógatva — valamint valóban egy huzamban voltanak is — kik megengedem — 's ezt, tudja az ég, szinte nem becsmérlemből, de a' dolognak gyakorlati alapra tétele végett mondom — minden lehető legszebb tulajdonokkal ellátvák, csak hogy birtoktalanok, vagy alig van valamijük, 's ekkép semmit vagy csak parányit fizetnének, 's ehez képest legkisebb nógatásuk — noha egy egy fillérjük Isten és haza előtt bizonyosan szintolly illatos, mint volt a' szegény özvegyé a' szent írásban — azért legkisebb nógatásuk sem kedves a' gyakorlati élet mezején az illetőknél, sőt azon arányban, mellyben nő e' nógatás, szinte abban nő emberi természetnél fogva bennük viszont a' nemfizetési ellenszenv, míg elvégre valódi csökönységre fajul.

Én tehát nemcsak állásomhoz 's körülményimhez illőnek, de az ügyet magát tekintve, kötelességben járónak tartom nyíltan kimondani, hogy mielőtt én mind azon nyomorult hátulsó kapukon csalján kisurranni akarnék, mellyeket a' ministeri responsabilitás phrasisá-

tul kezdve egy tenger constitucionalis phrasisonok keresztül, a' dolog gyakorlati kivihetlenségéig, ki tud gondolni magának a' nemfizetési szükkeblőség, hogy mielőtt illy kisurránáshoz éreznék hajlandóságot magamban, inkább kész volnék, ha másképp nem lehet, fizetni mindenre bármennyit, felelőség nélkül is 'sat.

Mind ezt azonban egyedül személyes nézetemként tárám ki, nem akarván, de nem is tudván felejtetni, hogy olly csiklandos kérdés körül, mint általlján véve, 's kivált magyar körülményink 's viszonyaink közt, az adó dolga, mindenkinek, csak egyezzek meg azon elvben, azért saját helyzetéhez képest legszétágzóbb felfogása lehet, a' nélkül hogy egyik azért jobb vagy rosszabb ember 's hazafi lenne a' másiknál.

Előadván ennekutána, hogy mindent mindenben véve, mint ma állnak a' esillagzatok, én, valami investicionalis, haza-felélesztő tökének megalapítására, a' két garasos telekdíjnál jobbat nem tudnék, 's végig kitaráni vágytam saját modorom és saját tehetségem szerint az egészet, a' nélkül mindazáltal, mintha Isten tudja minő új találmánnyal akarám vala meglepni a' magyar világot, mint a' p. hirlap szerkesztője gondolja, vagy legalább 286ik sz. lapjában mondja. Nem, ez nem volt czélem, de egyedül mint mondtam, az vala szándokom: egész tervemet, jól vagy rosszul a' hogy bírom, de nyíltan kitaranom, 's ennekutána — 's itt különös vigyázatért esedezem — vagy

Elejtenem, vagy tán jobban mondvá, bezárnom részemről legalább az egészet, t. i. az egész adói ügyet 's azt érlelésnek hagyom át, vagy

Erőm és tehetségem szerint mindent elkövetni, annak életbe léptetésére.

Én e' két mütételt, mint már többszer érintém, egészen elosztom, 's noha felette jól tudom, milly sokszor foly egyik a' másikba, 's néha alig huzhatni vonalt valami eszme megpendítése 's annak életbe léptetési mütétele közt, azért akárki mit mondjon, azt hiszem, ez senki nem fogja tagadhatni, még is nagy különbség van, bárminek: eszmecsere 's érleltetés végetti szönyegre hozatala, és azon meg nem szűnő agitatio közt, mellyhez képest, mint legközelebb időkben a' p. hirlapi párt részéről tapasztaltuk, nem egy eszme, melly — tisztelet, becsület, de igazság is — csak ma babáztatott, már holnap vármegyei indítvány, és innen minden vármegyékhöz átküldendő körlevél, 's innen „roppant többség,“ 's ezen fölötté kényelmes és szapora lépésekből kis idő múlva vox populi, 's nemzeti követelés lett, honnét aztán, ha kitűnik itt ott az egy kissé, igen is hamar 's az egy kissé, igen is nyers, 's az ebből kerekedő eszmőr, valóban nem csuda.

Én legalább igen meg tudom magamra nézve határozni, eszmecsere 's érlelés végett hozok-e valamit szönyegre, vagy életbe léptető kívánságul.

Szinte minden írott munkáimat csak előfutók gyanánt hoztam világ elibe, 's alig valának szárazak, és szinte nem emeltem mellettük de csak egy szót se.

Már két garasos eszmémet illetőleg — 's engedje meg a' p. hirlap szerkesztője, hogy azt, 286ik sz. lapjában kifejtett gáncsa 's helyreigazítása mellett, tovább is csak úgy nevezni bátorkodjam; hiszen nem definiórul van szó, de csak valami újságczikknek függczimjéről, 's ekkép ha ő jónak látja, 's tessék, saját lapjának első cikkeit vezércikknek nevezni, holott azokban néha bizony minden van, csak vezér, csak irány nincs, ugyan miért ne lenne szabad telekdíji eszmémet nekem viszont sokkal szerényebben két garasosnak keresztelni, habár némelly holdra fél krajczár, némire pedig három négy garas esnék is? Már két garasos eszmémet illetőleg mondom, annak elhatározását, hogy vajljon le fognám-e azt tenni, 's érlelésnek hagyniát, vagy életbe léptetése végett tehetségem szerint mindent elkövetni, megvallom, jobbadán attul függesztém fel, hogy ugyan miképp fogna arról nyilatkozni, 's milly színben fogná azt illusztrálni a' p. hirlapi párt. Ugy hogy ha gáncsolólag, szörszállhasogatólag, 's ekkép akadályoztatólag teendén ezt, akkor bizony nem fognék azzal vesződni egy cseppet is, de egyenesen letenném; ha viszont kedvezőn 's jó tapintattal előmozdítólag — jó tapintattal mondom, minthogy nincs rosszabb szövetség, mint az otromba barát — akkor viszont, mennyire bírom, eget földet fognék mozdítani, mihez képest minélelőbb életbe lépjen az.

És vegyük gyakorlatilag a' dolgot, ugyan hibázok e, ha azon vonalt, mellyet én tervem letétele 's azon mütéltől kézt, melly annak életbe léptetésére szükséges volna, huzok, jobbadán a' p. hirlapi pártnak tervemhez több vagy kevesebb vonalmátul függesztém fel? Én így cselekedve nem gondolom, hogy hibáznék, 's pedig

mert gyakorlatilag véve csak egy lóphet a' terv, természet szerint modificatis modificandis életbe, ha mellette tetemes vármegyei majoritás nyilatkozik, 's ekkép a' rendek táblája kötelességgel átküldi azt a' főtáblához, hol az Isten segítségével szinte keresztül megy, 's elvégre felsőbb helyben hagyás következtében törvénynyé válik 's ennek alkalmazására törvényhozói bizottság küldetik ki 'sat. 'sat.

A' vármegyei majoritás tehát legelső; ámde itt, ha mostani felizgatott körülményink közt, egy párt, egy osztály, egy felekezet sem képes építeni' sokat, mint-hogy Péter csak azért is megrontja az ügyet, mert Pál hozta azt szönyegre, és viszont, azért az éppen most érintett okbul, egyedül néhány rosszakaró szónok is elégséges, a' legmúltányosb, a' legjózanabb, a' legdicsőbb tárgyának megbuktatására; mihez képest, ha még a' p. hirlapi párt is ellenzi az általam felhozott eszmét, azon párt, melly olly nagy, hogy ne mondjam, olly tulbuzgósággal hordozza elől a' haladási zászlót, 's melly annyira kérkedik loyaltással, ha mondom, még ezen párt is ellenzi az eszmét, 's a' helyett hogy pártolná, sárban hagyja, sőt illyessel hajigálja azt, ki néhány nagyobb földbirtokossal legelső volt, ki reservata nélkül kitaráni hajlamát az ügyhez: akkor ha le nem tenném azt, valóban több volnék mint állhatatos, több mint szilárd, t. i. fejés és makaos, mik a' most említett tulajdonoknak csak kinövései, és soha nem vezetnek üdvös czélhoz.

Én sikerért ohajtok vini, 's nem öncsalásért, vagy Pilatus-féle közmosás végett; nem kívánok ennőlfogva minden hihetőségek ellenére apály és dagálylyal szemközt vitorlázni, 's ekkép telekdíji eszmémet illetőleg így okoskodom:

A' korány anna' életbe léptetésére, legalább mint én gondolom, bizonyosan nem fog agítani, a' mint hogy semmiben sem agítált 's nem agítált, hanem valamint másban úgy ez ügyben is, egészen passiv állásban be fogja várni, hogy majd mit főzünk ki, 's mit terjesztünk jóváhagyása alá mi magunk. Az életbe léptetési mütétel első stadiumában tehát semmi segítség a' kormány részéről! Ez egy adat. Jönnek most a' nagyobb földbirtokosok. Ugyan mit fognak ezek tenni? Bizony azt hiszem, ezek legnagyobb része, hogy többet ne mondjak 's tán kellemetlen részletekbe bocsátkozni ne legyenek kénytelen, legalább semmi esetre nem fog mellette nagyon agítani, 's ekkép, némelly lelkeseket kivéve, kiknek szava azonban mint pusztában kiáltó elhangzand, e' részről sem várható nagy segítség, sőt valódi istenáldás, ha nem fejjük e' helyett ki minden módoni akadály. És ez a' második adat. Következik most a' kisebb nemesség; hát ezek mit mivelendnek? Szomorú kép, ámde hazafiúi kötelességgel meg kell barátkozni azzal, valamint embersorsilag meg kell tudnunk barátkozni magával a' halállal is. A' kis nemesség szinte csak fél csuda által nyerhető meg eszmémhez, csak ugy t. i., ha nagy és kicsi, ki valódilag él honáért, 's valóban nemesebb érzebből készült a' mindennapi selejtnél, meg nem szűnőleg és zarándoki elszántsággal buzgalkodik azt ön szebb hasznával megismertetni, 's lelkében Magyarország egykori szebb létének szomját felébreszteni, midőn nem kell több, mint egyetlen egy alakos, ki t. i. haladónak, szabadelműnek színében jár, de belsejében több azirigy fondorkodás, mint hazaszeretet, az egész eszmének szappanbuborékkénti megsemmisítésére. És ez a' harmadik adat. Hátra van még most a' kiváltságatlan osztály. Erről azonban halgatok, mert azt argumentumul hozni fel olly országban, mellynek lényege legalább még most azt tartja: „tout pour le peuple, mais rien par le peuple“ vélekedésem szerint nem kevesb, mint lázítás. És ez a' negyedik adat!

Illy körülmények közt tehát még kevesebbet szabad ugy szólván az ellenséget fitymálni, vagy igen is kicsibe venni, mint rendes állapotban. És e' szerint tán igazolni fogja a' tisztelt olvasó nézetemet, mellyhez képest, letenni vágyom telekdíji eszmémet, ha még a' p. hirlapi párt is ellenzi azt, minthogy ez esetben ugy állnak a' hihetőségek munkám sikere ellen, miképp valódsággal egyenesen apály és dagálylyal szállnék szembe, ha, tervemet' le nem tenném.

Legyen ennőlfogva a' p. hirlap szerkesztője szives, 's akaszsa szépen hangzó mézes phrasisait szegre, 's lépjen fel eszmém ellen inkább nyíltan és lovagilag; mit egy uttal minden ügytársaitul is bizalmasan kikérek; avagy öntözze ő és pártja, de okosan és őszintén azon plántát, mellyet sem ő, sem elvbaráti, sem én, sem senki más, de egyenesen magas hatalom ültetett minden becsületesb kebelbe, 's melly nem egyéb, mint a' polgári társaság legvalódiobb életfája, hogy t. i. mindenki, mennyire csak lehet, igazságos arány szerint

viselje a' haza terhét, de szintily arányban élvezze is viszont annak minden elsősegeit, 's melly életfának egy ága a' megkísértett domestica volt, egy más ága pedig telekdíji eszmém. -- Ötözzük csak ez életfát okosan, nehogy száradjon, vagy viszont az igen is sok nedvtül rothadásnak indulva kidüljön, 's okvetlen felvirulni fog az egykoron ha nem is éppen ezen, vagy azon, de valami más ága által.

'S most e' czikk berekesztéseül még egy kis anecdota! Több évvel ezelőtt bizonyos főnök, nem tudván bizonyos szomszédnak szavait miadig összehangzásba hozni tényeivel, komolyan kérdezte: „hogyan ugyan kivel tartana, mivelünk-e vagy a' muszkával? Mire az eszélyes szomszéd ekkép válaszolt: „Belsőmben veletek, 's csak külsőleg a' muszkával.“ Szintily állok én a' p. hírlap szerkesztőjével telekdíji eszmémet illetőleg. Eddig felhozott észrevételeinek része, bármiképp himezzék hámozzák is, bizony ellenséget gyanítat; része viszont, meg kell ismerni, szövetségest tüntet elő. Legyen ennélfogva nekem is szabad, noha se főnök, se semmi egyéb nem vagyok, csak egyszerű hazafi, tudakolnom a' p. hírlap szerkesztőjétől, hogy vajjon mi mellett van ő, az adó vagy inkább pártja mellett-e? És ha erre tán kevesebb eszélylyel, de több őszinteséggel fog válaszolni, mint a' felhozott szomszéd, igen fogom köszönni. Addig is azonban hadd folytassam a' tárgyat jövő czikkben.

Gr. Széchenyi István.

Országgyűlési Közlemény.

LXXXVIII. ker. ülés oct. 26án d. e. 9 1/2.

Elnökök: Piller László Sáros és Markovics Gusztáv Pözege m. követei; jegyző: Szentkirályi Móricz, naplóríró: Zsoldos Ignác. A' közoktatási osztályról szóló szakaszok fölötti tanácskozás megkezdése szab. k. B. város volt követe, visszahívása következtében székét elhagyandó, lelépő beszédet tartott a' ker. RRhez. Oliv. ezután a' nevezett város újdon választott képviselője megbízó-levelének vizsgálatáról szóló verifícat. válaszmányi jelentés: következőre pedig tanácskozás alá vették a' 292 's köv. Skat a' ker. RR. Terjedelmes szó noklatok, mellyek hosszas közlést igényelnének, elő nem fordulván; közöljük a' szövegben forgott szakaszok tartalmát; megjegyezvén a' rájuk nézve közbejött lényegesebb észrevételeket, módosításokat: d) Közoktatási osztály. 291. §. A' városban létező nép- és város által fölállítandó reális és kereskedési köziskolák a' város felügyelése alatt állnak. — Tegnap határozat következtében e' szakaszba az 1791: 26. t. cz. 5ik §a todatott. 292 §. Felügyelése alatt állnak azon magányintézetek is, mellyek a' városban nevelés tekintetéből léteznek; de ezekre határozólag a' felügyelés ki nem terjedhet; hanem csak tagadólag, a' netalán előforduló visszaélések meggátolásáért eszközölheti. 293 §. A' köziskoláknak, mellyek a' város felügyelése alatt állnak, és magány-nevelő intézetek állapotjára népevelésről szóló (C) értelmében egy állandó biztosság ügyel, melly egy a' közgyűlés által választandó tanácsbeliből, képviselő tagokból 's egy jegyzőből áll. 294. §. Kötelessége ezen biztosságnak felvigyázni: hogy népiskolákban a' közoktatás a' fenálló köztörvény 's rendszabályok szerint, különösen pedig, hogy nemzetileg eszközöltessék. 295 §. Melly iskolákban a' tanítók választása a' városi községet illeti: azok magaviselete iránt a' biztosság időről időre a' közgyűlésnek jelentést, 's mind azon tárgyban, mellyekre nézve az iskolák javítása anyagi és szellemi tekintetből kívánatos: javaslatot, azon iskolákra 's nevelő-intézetekre nézve pedig, mellyekben a' tanító választása a' városi községet nem illeti, időről időre szinte figyelmeztető tudósításokat tesz oly végből: hogy előfordulható esetekben a' közgyűlés által a' szükséges intézkedések megtételhessenek. 296. §. A' biztosság a' város pénztárára nem utalványozhat; hanem az iránt a' kisgyűlésnek tartozik jelentést tenni. 297. §. Általányosan az az iskolák állapotja iránt határozatot hozni nem lehet, mielőtt a' nevelési biztosság meghallgattatnék. 298 §. A' köznevelési biztosság eljárását 's kezelése alakját szabály határozza. E' szakaszra nézve, nemkülönbén a' 295dikre is megjegyeztetni kívánták némelylek, hogy a' népevelési válaszmányi munkálatra olyképen történjék hivatkozás, miszerint e' szakaszok annyiban kötelezők, mennyiben az ott rendelendővel összeütközésben nincsenek. e) Számvevői osztály. 299 §. A' számvevői osztály kötelessége: a) a' számadásokat megvizsgálni; b) az adó kulcsának megigazítása alkalmával véleményt adni; c) az adónak a' megállapított kulcs szerinti kivételét elkészíteni 's a' közgyűlésnek bemu-

tatni; d) véleményt adni mind azon panasz tárgyában, midőn valaki a' kivétel által magáttulterheltnék állítja; e) felvigyázni a' számadókra; 's ha számadásaikat rendszeren be nem adták: szükséges rendelkezések megtétele végett a' kisgyűlést tudósítani. 300. §. A' számvevői osztály mindig egy különös biztosság által kezeltetik, melly áll polgármesterből, mint elnökből, egy a' közgyűlés által választandó tanácsbeliből, mint alnökből, képviselői tagokból, a' számvevőből, egy tisztü ügyész és egy jegyzőből. 301. §. A' számvevői osztály a' városi pénztárakra adó-elöngedés esetében nem utalványozhat; hanem csak azon bevételeket rendelheti el, mellyek a' számadásokból, mint marasztalások tünnek ki. 302. §. A' számadásokat előleg bírói alakban vizsgálja meg, itéli el, a' marasztalt feleknek csak a' birtokon kívüli törvény útja maradván fel. Ezen 's az előbbi szakaszt illetőleg több rendbeli észrevétel terjeszteték elő, t. i. hogy nemcsak kiadások utalványoztassanak a' kisgyűlésekbelől, hanem minden bevétel is onnan rendeltessék meg, mert így a' jegyzőkönyvben mindig nyoma lesz a' számadásba jönni kellő összegeknek, minélfogva pénztárhiány esetében könnyű lesz a' hiba nyomára találni. Továbbá, hogy a' biztosság hatalma ne csupán a' gyámokra szoríttassék, hanem terjesztessék ki általányosan; joga legyen a' számvevő biztosságnak pénztárhiány esetében elmarasztalni és zár alá vételt is rendelni, de az elmarasztalt félnek birtokon belül fölebbvitel engedessék a' törvényszékhez. Nemkülönbén, hogy a' 301. §ban előforduló „marasztalás“ szó maradvánnyal cseréltessek föl; mik elfogadtatván, a' szerkezet ehez képest módosítani rendeltetett. 303. §. Ezen osztálynak alosztálya a' pénztárak kezelésére felügyelő biztosság, polgármesterből, számvevőből 's legalább három képviselőből áll. 304. §. Kötelessége ez alosztálynak a' város kezelése alatt levő pénztárakat véletlen megvizsgálni, 's azon alkalommal egyszersmind szoroson nyomozni: hogy a' pénztárnokok törvény és szabályszerint kezelik e' gondviselésök alá bízott pénztárakat? 305. §. Ha vizsgálatkor a' pénztárnokok vétkes hanyagságban tapasztalná: őt hivatalától azonnal felfüggesztheti; ha pedig a' pénztárban nevezetes hiányt találna: a' pénztárnok személyének letartóztatását 's javainak a' hiány erejéig leendő zár alá vételét előleg megrendelendő, és számadásit időközben is számvevő biztosság megvizsgálata alá terjeszti. — A' 305ik szakaszban a' hivatalától felfüggesztést nem megengedőleg, hanem kötelezőleg kívánták némelylek kifejeztetni, mit némelylek elfogadhatlannak találtak ugyan oly esetekben, ha a' pénzkezelők vagy vizsgálók részéről valamely botlás történnék, mert a' felfüggesztés becsületkockázattal jár; a' többség azonban a' szakasz értelmét kötelezőleg kívánta tétetni. 306. §. Minden vizsgálatról a' biztosság a' kisgyűlésnek azonnal tudósítást tenni, a' kisgyűlés pedig szükség esetén az intézkedést azonnal megrendelni köteles; e' jelentés a' közgyűlésnek is bemutatandó. 307. §. A' számvevői biztosság véleménye nélkül közadózási kérdésekben határozat nem tételhetik; sem számadó tisztnek a' fölmentő-level ki nem adhatik. 308. §. A' számvevői biztosság 's albiztosság eljárását 's a' kezelés alakját szabály határozza meg. f) Telekbirói osztály. 309. §. A' város környékéhez tartozó telekadása 's vevése, ugyszinte minden birtokváltozás a' telekbirói hivat. előtt történnék; 's tökéletesen végbementeknek tekintendők: midőn az illető telek vagy birtok általíratik. Ezen szakaszt egy m. követ ugy kívánta módosítani, hogy az eddig fölállott szabályok tovább is maradjanak meg, nehogy a' telek-adásvevés oly könnyedén mehessen végbe, mint a' boltokban valamely csekély árú vásárlása; egy más m. köv. pedig a' telek-átírásnál netalán elkövetendő hibák miatt az illető hivatalbeli személyek felelősekké tétessenek, minthogy az illy hibákból tetemes károk következhetnének. E' javaslatok azonban kevés pártoltatást nyertek, mivel az illy adás-vevések a' szomszédok jelenlétében nyilvánosságal szoktak megtörténni. 310. §. A' telekbirói hivatalnak kiadandók a' be- és kitáblázások is 's ezen hivatal azokat, az illető telekre följegyezni köteles. 311. §. A' telekbirói hivatal eljárását 's a' telekkönyvnek mi alakbani vezetését, a' birtok-átaladás formaságát 's a' birtok épségben tartására való felügyelés módját szabály határozza meg. g) A' rendőri osztály. 312. §. A' rendőri felügyelés a' város kapitányának 's alárendelteinek igazgatása alatt áll. 313. §. A' rendőri felügyelés különágazatokra oszolhatik a' rendőri felügyelés alá tartozó tárgyak szerint; így lehet tüzi, egészségi, utcai rendőrség sa't. 314. §. Midőn a' közcsend annyira megzavartatott, hogy a' kapitány a' rendőri szolgálk segítségével azt helyre nem állíthatja: tartozik a' polgármes-

ternek jelentést tenni 's az a' körülményekhez képest a' polg. őrsereget szólítja föl. 215. §. Midőn a' csendet a' polg. őrsereg sem képes helyreállítani: aziránt a' parancsnok a' polgármesternek jelentést tevén, a' polgármester katonai karhatalmat kérhet, 's a' kisgyűlést a' zonnal összehija, melly illy esetben állandóvá válik, 's a' képviselő testület minden tagja benne részt vehet; a' katonai karhatalom parancsnoka a' kisgyűlés alá van rendelve 's ezzel minden tovább használandó eszköz iránt értekezésben marad. Az itt megirt eljárásmodot egy m. követ a' körülmények szerint igen hosszadalmasnak találta, mert illy esetekben a' polgárokat házról házra kellene eljárni; kívánta tehát, hogy a' mondott esetekben egyenesen katonai erő hívassék föl. Erre az illető jegyző azon felvilágosítást adá, hogy a' házról házra járás szükséges nem lesz, mihelyt a' polg. őrsereg rendeztetik, mert akkor a' polgárság egy része mindig készen áll szolgálatra 's bizonyos jelre segítségül sietend. 316. §. Lázadás esetében az eljárást a' büntető törvény határozza meg. 317. §. A' városi kapitány a' város pénztárára nem utalványozhat sem bevételt sem kiadást; hanem aziránt a' kisgyűlésnek tartozik jelentést tenni. 318. §. Egyéb esetekben a' kapitányi eljárást, rendőri szabályokat, a' városnak rendőri tekintetben kerületekre felosztatását a' helybeli körülményekhez képest szabály határozza meg. Nyilvánosság. 319. §. Az állandó biztosságok ülései nyilvánosak, kivéven azon biztosságot, melly a' város magánybirtoki jogaira ügyel; ezek ülései az árvai biztosságét kivéve lehetnek titkosak is. Oda járulván többek kívánása, hogy az árvai biztosság ülései is nyilvánosan tartassanak, bár ezt egykét tag ellenezte, nehogy másképp az árváknak némelly jogviszonybeli titkai köztudomásra jöjenek, az árvai biztosságra nézve tett kivétel a' szakaszból kihagyatni rendeltetett. 320. §. Ezen előadott biztosságokon kívül a' város körülményihez képest több biztosság is létezhetik. A' bányavárosok pedig különösen egy bányászati osztálytis állítani kötelesek. 321. §. Viszont ezen biztosságok közül több biztosság egybe is olvasztható. 322. §. Az árvai, gazdálkodási és számvevői biztosságok mindazáltal semmi esetben egymással egybe nem olvaszthatnak. Ugy szinte a' kisgyűlésre sem bizathatik valamely oly tárgy közvetlen kezelése, melly e' törvényben külön biztosságra, vagy hivatalra bízati rendeltetik. A' biztosságok egybeolvasztását vagy új biztosságok felállítását szabály határozza. "A' biráskodásról szóló 324—335 szakaszok iránt különféle észrevételek tételtek, jelesen arranéze, milly summáig terjedhessen a' szóbeli biráskodás hatásköre 's vajjon e' biráskodást külön fölállítandó törvényszékek, magányszemélyek v. pedig a' rendes polg. törvényszék egyik osztálya gyakorolja e; 's vajjon ezen biróságtól legyen e' fölebbviteli út a' törvényszékhez vagy ne? Némelylek a' szónokok közül az albiróságokat kívánták e' körre megbízni; mások a' törvényszék egy osztályát, mások pedig egészen különálló biróságot kívántak megállapíttatni. Hasonlag egyik rész a' felebbvitelt azért kívánta megengedtetni, meg pedig birtokon belül: mert ez által az igazság-szolgáltatást biztosítva látta, 's kizárhatónak vélte a' felsőbb parancsok általi befolyást is. Ellenben mások, főleg hitel-szilárdítási 's eljárás rövidítési szempontból kizárandónak vélte a' felebbvitelt úgy mint kizárva van az a' megyei szóbeli biróságnál. Végre a' sommát illetőleg némelylek a' szerkezet szerint 60 ftig, mások pedig 200 ftig vélték terjeszthetőnek, mindenkor csak világos adósságot érte; a' házbért azonban határozatlan summáig. — Az előterjesztett módosításokhoz képest a' 327, 330 és 333 §kat kihagyatni kívánták, miben a' többség végre meg is egyezett, elfogadván egyszersmind azon javaslatokat, hogy szóbeli biráskodásra a' városok nagysága szerint akár külön törvényszékek állíttassanak, akár az albiróságok hatalmaztassanak föl; biráskodásuk azonban compromissionalis esetekre kine terjedhessen; az itélet felebbvitel birtokon belül törvényszékre engedessék meg 's a' somma a' házbéren kívül 200 ftig terjedhessen. Következett az adó-kivételről szóló szakaszok vitatása. Ezek tartalma köv. 336. §. Uj, akár egyenes akár közvetett adó nemét, azokon kívül mellyek a' jelen törv. kihirdetésekor a' város keblében már léteznek, kivetni, ugyszinte az adó mennyiségét jövőben az országgyűlésen megállapítandó maximumon felül emelni, a' városoknak csak a' törv. hozás meg egyezésevel 's törvényről fogva lehet. Ezért tehát a' városok házi költségeik 's jövedelmeik jegyzékét is orsz. gyűlésre a' törv. hozásnak bemutatni kötelesek. 337. §. rendkívüli esetek által időközben okozott szükségek fődözésire azonban a' jelenlevők 2/3 részének beleegyezésével 's a' helytartó tanács helybenhagyásával egy

e' végre különösen hirdetendő rendkívüli közgyűlés új kivetést tehet vagy kölesont vehet föl és annak évenkénti kamatát az orsz. gyűlés által megállapított adómaximumhoz adhatja. — A' 333. §sal ellenkezőleg nyilatkozók egy m. követ, előadván, mikép küldöji a' municipalitás főbb jogai közé sorozzák azt, hogy a' háziadórul maguk rendelkeznek, 's miután itt ellenkező rendeltetik, a' városoknak a' megyékhez hasonló jogot kívánván adni, a' szerkezet javaslatához addig nem járulhat, míg a' szerkezet szellemében általános rendelkezés nem fog történni. Utána egy kerület képviselője ez alkalommal csupán a' szakasz első részére kívánta szorítani előadását, hol az mondatik: hogy csak a' jelen törvény kihirdetésekor a' város keblében már létező közvetett adó nemin kívül nem vehet ki a' város újakat. Ő már mult alkalomkor előterjesztette, miszerint P. város az ő kerületéből hajtani szokott marháktól, a' mult orsz. gyűlés óta azelőtt nem létezett adózást követel, hajtópénz-rovat alatt, mit a' kerület sérelmesnek talált és sürgette is megszüntetését, de süker nélkül. A' jelen §. értelme szerint ez igazságtalan adóztatás törvényesítetté fogna; hogy tehát ez ne történhessenek, a' §ban módosítást kívánt. Utána egy v. követ az előbbi szónok elveivel egyezőleg megtörténhetők állítja a' szerkezetbeli javaslat szerint, hogy orsz. gyűlésnek több évig nem tartatása esetén a' városok gyakran legszükségesebb kiadásokra sem fordíthatnának költséget. Ellenkező véleményben nyilatkozók egy m. követ. Ő az országgyűlés legfőbb kötelességei közé számítja az adó-kivetésre 's kezeltetése módjára ügyelni, és sem azt meg nem engedni, hogy kelleitnél több adó vetessék ki, azt sem hogy a' kivetett más célra fordítsák. Szükséges tehát egy olyan hatalom melly e' részben ellenőrködést vigyen; ez pedig csak az orsz. gyűlés lehet, nem pedig mint eddigelő volt, a' végrehajtó. E' változtatás által a' városok sorsa nemcsak rosszabb nem lesz, de javulni fog. Az eddigi felügyelés, melly alatt álltak, késedelmes és célszerűtlen. Mindenki tudja, mily sok fölrásba 's concertatióba került, míg a' városoknak legszükségesebb kiadásai is helyben hagyást nyertek. Ezen-tul sokkal egyszerűbb 's biztosabb leendő adókezelési mód; ennél fogva ő a' szerkezetben megnyugszik. Mi a' kerület követ előadását illeti, mikép szükségesnek látna ugyan a' közvetett rovatásnak a' városok részről leendő előterjesztését; de ez a' jelen kérdéstől igen messze vinne, 's elégnék is tartja, hogy ha valamely törv. hatóság a' városok által az előterjesztetthez hasonlósárelmet szenvedne, az orvoslás végett az országgyűléshez folyamodjék. Hasonló értelemben nyilatkozott egy másik m. követ is, a' kivetendő adónak szükséges vagy szükségtelen létét ő is az orsz. gyűlés által hitte legbiztosabban megítélhetőnek, mert megtörténhetik, hogy a' városok nemcsak saját szegény lakosait terhelik mód fölött, hanem terhelnek vidékieket is accisákkal és transito adóval. Ő azért még a' szerkezet sem elégti ki; még az egyes adó-rovatokat is kívánna országgyűlésről országgyűlésre fölterjesztetni. Egészen más szempontból fogta föl a' kérdést a' következő felszólalt tag. Ha, ugymond, 47 város fogja fölterjesztetni országgyűlés elibe adóviszonyait, egy évis elfoly míg azok megvizsgálatnak 's ebből a' tanácskozás többi tárgyaira nézve csak káros hátramaradás következik, habár a' vizsgálati munka biztosságokra ruháztatnók is. A' megyékben nem magára veti ki a' nemesség a' háziadót 's iránta még is szabadon rendelkezik; mennyivel inkább tehetik ezt a' városok, mellyek saját erszényükről rendelkeznek, még pedig jövőre nyilvánosság mellett is, elég szélesen kiterjesztett választási joggal alakított képviselőség által. Ha tehát a' felügyelés szükséges, sokkal szükségesebb az a' megyék-nél mint a' városoknál. Semmi esetre nem kívánja pedig hogy a' felügyelés a' kormánytól elvételessék, mert ha sérelem vagy panasz fordul elő, akkor van helye, hogy az országgyűlés elibe terjesztessék. Helyesnek azt sem látja, hogy a' kérdéses szakaszokban az accisák az adóval összekevertetnek, holott e' kettőnek fogalma lényegesen különbözik egymástól. Ő az accisának mint a' belkereskedés egyik főbb akadályának semmi esetre nem barátja. Ezek szerint a' szerkezetet módosítani kívánja. Még egy tag adá elő szerkezet-elleni véleményét, de az idő későre haladta miatt a' tanácskozás folytatása másnapra hagyatott.

LXXXIX. ker. ülés oct. 27kénd. e. 9edfél óraker. Elnökök stb. előbbiek. A' tegnapi félbenzakasztott vitatkozás megkezdése előtt, az orsz. gyűl. szállások iránt kinevezett választmány tagjait az elnökség a' mai nap d. u. 5 óraker tartandó első ülésre a' főrendek teremébe hívta meg. Köv. a' szönyegen forgó tárgy iránti

vélemények előadása. Első felszóló volt, ki tegnapi előszőr támadá meg a' 336ik §. tartalmát, uolag nyilvánítván, mikép ő a' városokat ugyanazon függetlenségbe kívánja helyezni, mellyben most a' megyék vannak; mert a' municipalitás eszméje mindenütt egy, 's így a' velők kapcsolatos jogoknak is azoknak kell lenniök. Lehetlen, hogy olyan megszorítást, minőt itt szándékolnak, a' városok kedvesen fogadják; mert még falusi községtől sem tagadhatni meg a priori saját belgaldkodásának elintézését. Nem is látja összehangzónak az itt fölállított elvet, sem 1) hazánk municip. rendszerével; sem 2) a' status theoriájával; sem 3) a' városi és megyei egyenlőség eszméjével. Illy megszorítás még a' centralisatio focusában sincs; ott is vannak a' városoknak külön pénztárai, mellyeket magok szabadon kezelnek, p. o. Paris városa 100 ezreket költ ünnepelekre. De maga a' választmány is átlátta, a' 336ki §. rendelete létesíthetlenségét; mert mindjárt az utána köv. szakaszban oly kivételeket enged, mellyek az előbbi rendeletet is megsemmisíthetik; 's valóban illy korlátozásnak csak a' posteriori lehet helye. Mit csinálna illy módon valamely város, ha p. o. valamely hidja összedőlné, városháza légné, vagy bármi más előre nem látott de mulhatlan szüksége fordulna elő. Mondhatják, hogy ezen esetre a' 337dik szakasz rendelkezik, ámde illy módon örökös kivételeket állíthatni elő, mellyek csak a' törvény tekintetét csökkentik. A' hatalmakat összekeverni nem lehet. Szükség, hogy más hozza a' törvényt, más alkalmazza 's más hajtja végre. Ez azon három arany szám, mellynek kellő alkalmazása szerzi meg a' nemzetek boldogságát. Meg kell tartani a' három hatalom külön működését az adóra nézve is. Szabja ki az adót egyik, ossza el 's kezelje a' másik, 's ügyeljen fel minden tekintetben a' 3dik. Ha valahol hi-vatkozhatni a' megyék példájára, leghelyesebben itt; mert az önadóztatás elve forog itt föl, mellynél nagyobb biztosságot nem találhatni; 's ha mégis garantiát kellené keresni magokon a' városokon kívül, sokkal inkább föl találna azt bárhol mint épen a' törvényhozásban melly egyes városok helybeli viszonyait eléggé nem ismerheti. Utána a' munkálatbeli jegyző szólalt fel. Ő fő constitutionalis elvnek tartja, hogy az adót csak az országgyűlés tudta 's megegyezése mellett lehessen kivetni, mert megtörténhetnék, mint már valóban meg is történt, hogy specialis subsidium kívántatnék; hol lenne akkor a' garancia? mikép lehetne akadályozni, hogy a' városoktól be ne szedessék. Ez mutatja tehát hogy a' priori van szükség intézkedésre. Mulhatlanul szükség tehát, hogy az országgyűlés a' városok héziköltségeibe tekintsen. Nem is látja ezt összeütkezésben a' statustheóriával. A' megyei szokást a' városokban megtartani akarni annyi volna, mint a' rosznak ismert et átültetni. Az önadóztatás elve nem állhat meg ridegen, mert a' mellett is van szükség felügyelésre, már pedig, hogy ezt az országgyűlés sokkal pontosabban teljesítheti, mint a' hitanács, előtte legalább kétségtelen. Hallá mondatni, hogy a' javaslat módjával a' municipalitás eltöröltetnék; de vajjon nem töröltethetnek e' mellett is, ha a' consilium néz a' városok házi költségeibe? Rendkívüli esetek iránt van gondoskodás, 's ezek nem minden nap fordulnak elő. A' municipium nem zárja ki a' felügyelést, legkevesebb nálunk, hoglegyenes adót is vethetnek ki a' hatóságok. A' külföldre hivatkozás itt nem egészen helyes; mert ott mindent a' kormány tesz, mert a' hivatalnokok kinevezései tőle függnek, 's ezek által határtalan befolyást gyakorol még a' községek pénztá-raira is. Ha városokat országgyűlési felügyelés alá nem rendeljük, vagy tovább is a' hitanács felügyelése alatt lesznek, mi által sorsuk épen nem javul; vagy ön-magukra hagyatnak; ekkor annyi kis országgyűlés lesz, a' mennyi hatóság. Nem kell feledni, hogy közvetett adó is forog kérdésben; vagy ki kell tehát mondani, hogy ezeknek helye nincs, vagy ha igen; akkor nincs más garancia mint az országgyűlés felügyelése. Csak így lehet egykor igazi assimilatio, 's azért, mig az előtte szólalt tag a' kérdést akár elvben akár alkalmazásban hibásnak nem bizonyítja be, a' szerkezet mellett marad. Ismét egy tag szólalt fel a' szerkezet ellen, 's megkülönböztetvén a' közszükségeket a' helybeli szükségektől, egyiket a' másokra nézve mérlegül szolgálhatónak nem gondolá; sem a' kettőt ugyanazon intézkedés alá venni nem akarta nagyon természetesnek tartván, hogy magánpénztáráról minden helység szabadon rendelkezessék. A' specialis subsidium ellenében fölhozta, mikép törvényünk van, hogy azt országgyűlésen kívül ajánlani 's így sem kivetni, sem beszédni nem lehet. Egy másik m. követ a' szerkezetet pártolva kérdező: akarják e' a'

RR. a' budget előterjesztését, mint ez más alkotmányos országokbanis megvan? Ő maga részéről igennel felel, 's hiszi, hogy az országgyűlés ellenőrködése még most a' megyékre ki nem terjesztethetik, igen roszul van; de hiszi, hogy ha a' nemesség domesticát elvállalja, ez is megtörténik, 's azért a' mi most a' megyéknél helytelenül van, azt a' városokba átvinni nem kívánja, 's hiszi hogy ezen elv eldőlöttül függ: elvállalja e' a' nemesség a' domesticát vagy sem. Egy követőtől azt hallá tegnapi, hogy az országgyűlésből számvevőszéket akarnak csinálni, erről nincs szó, csak a' priori akarják meghatározni a' maximumot, 's azután megtekinteni: vajjon innen vagy tul nem ment e' rajta a' város? E' vizsgálat nem lesz oly idővesztéses, mint mondatik. Ha birtunk kinevezni eddigelő választmányokat, ugy nevezendünk a' 47 és 53 hatóság adóügyeinek megvizsgálására is. — Különben is ha a' szerkezetben foglalt elveknek jövődjük van, akkor az országgyűlési hároméves közidő megszűnik, 's a' sérelemek nem szaporodnak halomra, 's ha ez nem történik, ugy a' nemzetnek jövődjéje nincs. Hogy az eddigi felügyelődés nem maradhat, a' mezei rendőrségi szolgabírák fölállításának körülményit emlí-té. Ha ugy marad, mint volt, illuminatióra 'sa't. talán lenne költség, de legszükségesebbre nem; ha pedig magokra a' városokra bizatnék, anarchiára vezetne. A' tegnapi felszólalt kerület követ uolag figyelmébe ajánlá a' ker. RRnek, érintett sérelmét. A' fonforgó kérdésre nézve oda nyilatkozott, hogy a' városoknak megadott választási jog, a' széles alapra állított képviselőség, és a' subsidium elleni törvény elég biztosság ha energia van a' képviselőkbén. A' mezei rendőrségi szolgabírákra nézve megjegyzi az előbbi szónok ellenében, hogy itt egy harmadiknak erszényéről volt szó; de a' városokban önnön erszényük fölött rendelkeznek, 's ha talán néha sulyosabban terhelnek is magukat, volenti non fit in iuria. A' szerkezet oly gyámság alá vetné őket, melly szabadságaikkal nem könnyen fér össze. A' köv. tag csak a' közvet adóra vonatkozó részét roszalá a' szerkezetnek; az országgyűlési ellenőrködést azonban elfogadá. Egy másik szónok megtámadá a' szerkezet tartalmát. Ő az adó királyi és házi adóra különbözteté, 's az első mulhatlanul az országgyűlés meghatározása alá tartozónak állítá; az utóbbit mindazáltal magokra az illető hatóságokra. Ennek csak bizonyos állandó rovatok vannak, 's ezekre nézve az 1790ki év példájára helyét látja a' hosszabb időre meghatározásnak; a' bizonytalan kiadásokat azonban a' hatóságokra véli bizandóknak. Figyelmezteté a' ker. RRket azon surlódásokra, mellyek magányérdekek miatt mind a' városok keblében, mind az országgyűlésen keletkezhetnek, mint mult országgyűlésekor midőn jobb- és balparti vasutak kérdése vitaték, mellyeknél keserűbb vitatkozásra alig emlékezik. Utóljára is mikép fognának az orsz. RR. itélhetni; mindenesetre az illető városi követ utatitása nyomán 's így a' RR. csupán registratorok lennének. Az illy törv. által továbbá tiszteletlenység idéztetnek elő; mert: vagy volna valóságos szükség vagynem, az első meg nem adva törvényszegés okoztatnék, ha pedig szükségtelennek terjesztetnének elő 's adatának meg, a' törv. jatszátnék ki, 's kétséget nem szenved, hogy illy korlátozás mellett minél nagyobb maximumot iparkodnának kivívni a' városok. A' szükségök mennyiségét pedig az országgyűlés nem tudhatja meg, mert minden várossal csak nem levelezhet mint a' hitanács, melly kétszer háromszor is kívánhat felvilágosítást 's ez által a' kérdést ismét szönyegre hozván, annyival inkább tisztábi jöhet a' polgárság: valódi szükségről van e' szó, vagynem? De fönmarad még az adóköz petitionalis jogais, ha valamikép terhelve éreznék magukat. Ő mindenesetre inkább kívánja korlátlanul magára a' városra bizni a' háziadót, mint annak kezelésébe avatkozhatást az országgyűlésre ruházni. Az utána felszólalt tag félelmét jelenté azon nagy szabadságot elfogadhatónak, mert Virgil szerint a' „timeo Danaos et dona ferentes“ aggodalmat ébreszt az ajánlott szabadság iránt. — Következőleg ismét a' szerkezet ellen szólalt föl egy tag. — Ő az adózásnak alkotmányos országban más alapját nem ismeri, mint az önadóztatást, t. i. rendelje az adót az, ki fizeti; 's így ő az országgyűlésnek városok kezelésébe avatkozását helytelennek látja, 's egyenes ellenében hiszi az alkotmánnyal, hogy az orsz. gyűlésen, hol a' város viszonyait minden szavazó nem ismerheti, az egy városi követet a' többség mégis leszavazza. Ő el-lensége a' centralisatióknak, már pedig itt annak eszméje rejlik; legbiztosabb garantiát ő a' municipiumokban talál.

Az accisákról nem akar ez alkalommal bővebben szólni, úgy szinte nem az adórovatokról, melyeket annak idején úgy is külön szükség lesz tárgyalni, 's egyszerűn a' szerkezet ellen szavaz. Egy más szerkezet-pártoló rövid előadása után, a' szerkezetnek máskor többnyire hő pártolója szólalt föl ellene. Megdöbbentem, így mond, midőn az adózás roppant tárgyát, 's a' nemzetélet egyik legfőbb kérdéséit röviden, egypár sorba foglalva lát-tam elintéztetni. Ezt ő lehetlennék 's a' mint itt áll, a-laptalannak tartotta, 's az eddig hallottak nem tudák őt megrendíteni hitében. Egyenes és nem egyenes adózás össze van itt keverve 's mégis mintha el volna intézve minden, eldöntve az adókövetés módja, mely maga 50 — 60 st megkivánna, ha a' törvényhozás kellőleg akar-na megfelelni kötelességének. — Mi a' szerkezet mellett felhozottakat illeti, azok ellenében csak az önkormány-zat és önadóztatás elvét állítja, mint a' municipális élet legfőbb tényezőit. Ő az alkotmányzás principiumát az ország minden idegeibe keresztül szöve ohajtaná, 's hogy ez történhessék, minden törekvését oda irányozza. Így tehát a' szándékolt korlátozásnak barátja nem lehet, mert ő egészen szabad kezelést kíván engedni a' vára-soknak. Hogy a' megyéknél most egy 3diknak kell a' háziadó kezelésére felügyelni, ez nagyon természetes, sőt ő még sokkal szigorubb felügyelést kívánna; de hi-szi más részről, hogy annak idején egy megye sem aka-rand ön belső dolgaiba avatkozást engedni. A' budgetre nézve tévedésben látta azon követet, ki ezt elsőben megemlíté; mert ez a' közöltségeket de nem a' magány-költségeket foglalja magában, mely utóbbiakra nézve minden község függetlenül intézkedik. Nem alkalmaz-hatni hazánkra Franciaország példáját; ha hasonlatot lehetne e' részben felhozni, úgy inkább az amerikai sta-tusokban volna feltalálható. Azonban mint mi most ál-lunk, folytonos surlódás, idővesztés keletkeznék a' szerkezet javaslatból, 's mégis alig éretnék el a' kívánt célt, mert nálunk az adóról nem csupán az alsó tábla ren-delkezik, hanem fölmege minden a' felső táblához 's on-nan megerősítés végett ő felségéhez. E' szerint a' javas-latot inpracticibilisnak látja; már pedig ő még a' tuzásban is practicus akar maradni. De ki kell mondania, hogy a' javaslat magával a' szabadsággal is ellenkezik elannyi-ra, hogy ha a' mostani állapot megmaradna is a' vára-sokban, nem lenne oly nagy rabiga a' városokra nézve, mint volna az, ha illy módon országgyűlés alá rendeltetné-nek; mert a' h. tanács ellenében fővnan a' repraesenta-tio utja; így még az is elzártnék. Fölül rá pedig 99 hatóság egy ellenében nem a' maga erszényéről fogna rendelkezoi. Minthogy tehát oly törvényjavaslatot a' másik tábla elibe vinni nem kíván, mely sem nem léte-síthető, sem a' polgárok sympathiáját megszerzeni nem tudná, a' szerkezetet változtatni kívánja. Ezen előadás-hat véleménynyilatkozat vá tá föl kisebb nagyobb rész-lelességgel tárgyalva a' kérdést, 's részint ellenezve ré-szint pártolva a' szerkezetet. Ezekután ismét a' szóno-kok egy hatalmasbika szállott sikra a' szerkezetet vé-deni, mivel azonban sem az ő előadása, sem az e' napi utána történt két rendbeli nyilatkozat a' tárgyat annyira ki nem meríthető, hogy a' ker. RR. szavazásra bocsa-tották volna ez ügyet, a' tanácskozás más napra halasz-tatott 's ekkor az egész ülés elteltével szavazat után 24 megyei többséggel 22 ellen a' városok minden korláto-ztatástul fölmentettek.

A' KK. és RR. nek d. u. 1/2 órára hirdetett országos ülésében átnyújtá a' ker. elnökség Arad, Eszék, Nagy-bánya és Pécs városok beczikkeztetési folyamódásukat elnök önmagának, ki itélőmestere által a' magyar nyelv iránt kelt 3ik főrendi választ felolvastatván, ezt közíratra bocsátandónak jelenté 's más tárgy nem léteben az ülést eloszlata. —

Legujabb orsz. ül. a' m. főRknél nov. 2.
12 1/2 órak. volt. A' magy. nyelv 's nemzetiség tárgyában kelt 4ik üzenete 's ahhoz csatolt illető törvény és felírás javaslata a' t. KK. és RR., mint szinte némely főrendi ta-gok országgyűlésre leendő meghívata iránti üzenete felolvastatván 's közíratra bocsátatni rendeltetvén, ná-dor ő fens. a' t. KK. és RR. ket egyes ülésbe hivatá meg, hol megjelenvén a' t. KK. és RR. felolv. egy k. kir. leirat, *az orsz. tanácskozások 's előadásokban milyen nyelv használhatása iránt hozott végzésökre nézve, melyet egész terjedelmében itt közleni sietünk.* Ferdinandus 'sat. Serenissime 'sat. Dum ex parte Jurisdictionum Regni Croatiae perlatum nuper ad Nos fuisset: qualiter, — quod ex Actis etiam praesen-tium Comitiorum appareret, — per ea, quae circa suffragia in medio Tabulae Statuum non alio dehinc, quam hunga-rico idiomate promenda, acta fuere, Ablegati Regnorum

adnexorum ad eum collocati exstiterint abnormem situm, ut praesentes licet in Regni Comitibus, partes tamen missionis suae rite explere, inque diaetalibus ad antelatum Tabulam deliberationibus, pro competente ipsis legali activitate, realem et efficacem partem capere, cum gravi Jurium suorum laesione nequeant, firmiter credebamus futurum: ut incongrua passus huius ratione, ex inci-denti etiam pendentes attunc de affini materia tractatus, mox perspecta, ab iis, quae eius in nexu respectu prae-attactorum Ablegatorum evenerunt, sponte ac immediate recedatur. Sed vero, quanto opere hae nostrae spes in irritum cesserint, tum e serie ulteriorum ad eandem Ta-bulam pertractationum, quum e recentissima iterum no-mine praefatarum Jurisdictionum, quoad continuo ad-huc perdurantum anomalum et illegalem rementionato-rum nunciurum in puncto ferendorum per eos suffragio-rum situm redditu Nobis supplicatione, praeter omnem expectationem intelleximus. Quemadmodum autem de Nostro in efflorescentiam ac incrementum usus linguae hung. benigno studio, conditi cum Regio Nostro annutu legum articuli luculentum praebent testimonium; ita prorsus intime Nobis persvasum tenentes, in persequen-do hoc scopo non alio procedi calle cum fructu posse, quam si principiis art. 7: 1792. omni tempore presse inhaesum, atque ex salutari huius mente omnis in pro-movendo usu linguae hung. arbitraria coactio sollicito vitata fuerit, cuncta, quae ab his deflectunt, quam lon-gissime aliena ab animo Nostro esse, candide profite-mur. Quoniam igitur quaestio de lingua diaetali, ex clara in-super art. 67: 1790. mente ferendae legis constituiat materiam; haec vero praecoccupari, salvo constitutionali rerum pertractandarum ordine, non possit; pro ea, quae Nobis incumbit, hunc illibate custodiendi cura „Dile-ctionem et Fidelitatem vestras hisce auctoritate Nostra Regia serio hortamur et volumus, ut cardinale id legum patriarum principium, interea, usque dum lege secus constituatur, observandi praevigentis usus sollicito recolant, atque Ablegatis illis, sensa sua latina, aut hun-garica lingua expromendi usum, in salvo relinquere, ac a violenta eius restrictione abstinere, curae sibi ha-beant. Quibus in reliquo etc. Datum in imp. urbe Nostra Vienna, Austriae, die 12. octobris, anno domini 1843. Ferdinandus m. p. Antonius Comes Mailáth m. p. Ladis-laus Szögyényi m. p.

Budapesti napló. Több napok óta oly szép időnek örvendünk, hogy a' novemberi vásár ez idővel 's uttal, ha így marad, igen népes lehet, ha a' pénzügyellenkezőt nem idéz elő. — Az ismert bu-dai műkedvelő társaság ismét új előadásokra készül, 's a' pesti társaság is megnyitja előadásit eredeti 's for-dított vígjátékokkal; ohajtanók, hogy inkább csupa eredetieket játszanának, mit a' közönség is bizonyo-san buzgóbban fogna pártolni. — Pozsonyi hírek szer-int az ottani magy. színház folyvást bukó félben teng, ez igen éles satyra országgyűlési helyre, mely lega-lább országgyűl. egy kis színházat könnyen föntarthatna — E' napokban egy itt áttutazott követet ma-skazenével mertek boszantani az angol királyi című vendégfogadóban, némely ismeretlen egyedek, kik ellen, mint mondják, nyomozás van folyamatban. — Az időszaki sajtó körében új évre több változás fog történni; így az Athenaeum megszűnik, mit méltán sajnálhatni, mert valamin tudományos- vagy szép-irodalmunk is csorbulást fog e' miatt szenvedni, kri-tikánk pedig majd egészen megszűnendik, melyre pedig oly igen nagy szükségünk van, ha közép-szű-séginkből kivergödni ohajtunk. Erdélyi János 'Pesti Divatlap' cím alatt szépirodalmi folyóiratot szándé-kozik megindítani divatképekkel, 's alkalmasint Fran-kenburg is valami érdekes szépirodalmi újdonsággal fogja az olvasóközöns. meglepni. Ezenkél némelyek egy új német polit. folyóirat születését is remélik, hogy német honfitársaik annál kevésb ösztönjűk legyen nemzeti nyelvünkét sajátjokká tenni, hanem tu-lajdon nyelvükönis élvezhessék mind azt, mikülön-ben talán érdekesíthetné előtők a' magyar nyelv meg-tanulását. — Hartleben költségin megjelent 's két e. huszason kapható a' Szinmütár 48dik füzeté, mely-nek tartalma 'Az ikrek' vigj. 4 felv., németből ford. a' kiadó E' füzetet Megyerink arcképe díszesíti Clarot által köre rajzolva. Ezen füzettel a Szinmütár végkép befejeztetik; lehet azonban, hogy egy pár év múlva, új elrendezéssel ismét meginduland, ha a' mostani po-litikai láz valamennyire lecsöndesül. — Játékszíni krónika: nemzeti színpadunkon oct. 27kén bérszűnet-tel 'Tudtán kívül kém' vigj. 2 felv. 's Döbler ködfá-tyol-képei; 28kán 'Norma' dalj. 2 felv.; 29én bérszű-nettel 'Humoristikai tanulmányok' vigj. 2 felvon. és Döbler képei; 30kán, Beatrice di Tenda' dalj. 2 felv., Conti helyett ezuttal Fűredi énekelt és zajos tapsok-kal fogadtatott, 31kén bérszűnettel 'Charlotte kapi-tány' vigj. 2 felvon. és Döbler képei, nézők ismét nagy számmal. Vannak, kik az igazgatóságot e' sűrű bérlésűnések miatt gáncsolják, mi talán igazságtal-anul történik, mert Döbler oly drágás, hogy bérlet-folyamban kár nélkül alig lehetne őt fölléptetni, kü-

lönben pedig az igazg. havonkint 22 bérletes előadást ígért, de septemberben 25, octoberben 23 előadásban részesültek a' bérlők, 's jelesül octoberben kaptak: 2 új vígjátékot, hét daljátékot Schodelnével 's Vesz-ter és tarsai háromszor léptek föl, úgy hisszük tehát, hogy ez minden méltányos követelést kielégíthet, e-gyedül az eshetik sajnosan a' bérlőknek, hogy bérlet-folyamban még egyszer sem szemlélhették Döbler ködfátyol-képeit, de hiedelmünk szerint a' mi nyúlik nem múlik 's az igazgatóság nemcsak igazságos, de méltányos is leend tisztelt bérlőji iránt. Novemb. 1jén 'Országgyűlési szállás' vigj. 4 felvon., 2ikán halottak emlékezte miatt a' színház zárva volt, 3kán 'Borgia Lucretia' dalj. 3 felv. — Pesten az idén ismét számos új ház épült, 's csak azt kívánnók, hogy az aldunaso-ron olly magas házpárta ékesítné 's lepné meg az al-dunai tájakról érkezőket, mint, már a' feldunáról jövőket. E' végett igen kívánatos hogy a' sóház körü-li nagy házak és a' ki és beszegező iromba zugépü-letek nagyokkal töltetnének be minélelőbb, mert hir-szerint azon tájon alkalmasint hajóhid fog állíttatni a' lánchíd elkészülte után, 's az aldunai kereskedés majd oda könyöklék 's hasznon kívül díszit is adnának ez új építkezések Pestnek, mit már is lát hatni, ha azon két házat megtekintjük, melyek ott az idén épültek. Az egyik a' sóház nyugati sarkán, Pan J. ed-dig bécsi 's most már nálunk is szabadítékos építész terve szerint készült, sajátzerű kellemes modorban 's a' helyhez alkalmazott jeles osztályu 's kényelmű el-rendezéssel 's ez kitünő érdemű 's ajánlatul szolgál az említett jeles építésznek, mert sajnosan tapasztal-hatni darab idő óta, hogy a' szerényebb igényű csa-ládok alig kaphatnak szállásokat az ujházakban, 's azért épen ez osztálybeli szállások kezdének drágulni. Különösen e' tekintetben is ajánlhatjuk tehát Pan J. urat az építetőknek, kik a' kellemest hasznossal pá-rostitni ohajtják. A' másik épület a' genialis Hildé.

Pécs őszhő 31kén. A' pécsi megyének fény-csillaga letűnt. Miskolczy Endre címz., szerbi püspök, káptalani nagy-prépost, püspöki helyettes 'sa' f. a' tul-világi útra keresztényileg elkészülve, tudóvész követ-keztében f. hó 28án jobb létre szenderült. A' szó valódi értelmében tisztelve szeretett nagy papban a' ns kápta-lan díszét, a' megye érdem-, tudomány 's erényteljes pél-dányát veszté. Számtalan jótéteményit az üdvözültnék elősorolni nagy feladat volna; legyen elég néhányat megérinteni. Így a' biosérdi templom építésére 's belső díszítésére 27 ezer forintot áldozott; a' sumonyi jelen-leg építésben levőre (káptalani birtok) a' reája eső ré-szen kívül 12 ezer frt., szülőföldje iskolájira (Nemes kosztolányra) 3000; a' pécsi főtanodára 2500fr. mivel azonban halhatlan emlékü alapítója b. Szepesy ezt elfo-gadni nem akará, az akademiái egyház alapítványaul szolgál. Ezenkél számos szegényen kívül évenként, 12-13 tanulóat tartott házána, hat v. hétért pedig 10 — 15 frt. fizetett havonként, hasonlólag több szegény prae-parandistának is segélypénzt nyújtott. Hiteles tudomás szerint: 18 's félévi kanonokságán által naponként mint-egy 30 pftot költött a' kegyességéből éldegelőkre. Azon-ban valódi egyházi szellemét tolmácsolja leginkább vég-rendelete. T. i. hagyott a' gyámoltalan árvák új magány-házaknál neveltetésökre, a' már éltében e' végre töké-sített 10 ezer frthoz, uolag 10 ezer ft. Pécssett járó hat szegény diák közt kiosztandó segélydíj 10 ezer ft. nála levőknek pedig havonként 10 fr. Az itteni mesterképző intézetben járó 5 jó magaviseletű ifjú segedelmezésére 5000 fr.; a' garei iskolára (ez birtoka vala) 1000 fr. hogy a' szülék vallástekintet nélkül úgy nevezett kántor-pénzt ne fizessenek, a' netán megmaradandókból pedig iskolai könyvek vásároltassanak. A' városunkban léte-ző igralmas barátok házána 1000 fr.; a' sz. ferenczi-eknek 1000 fr.; a' koldulás megszüntetésére 1000 fr. mire éltében is, ha jól emlékszem, ugyanennyit adott; a' városi kórháznak 1000 fr., bold. Paffán volt örkanon-nok 20 ezer ftból álló alapítványához 1000 fr., a' káptalani tisztek és szolgák özvegyei segélyezésöül, elhunyt Foit örkanonok alapítványa öregbitésöül hasonlólag 1000 fr., (ezen 17 ezer ftnyi alapítvány a' barmaikban vagy bármiként tetemesen megkárosult káptalani jobbágyok fölségítésére fordítatik.) A' megyei megagott papok nyugdíji töképezéséhez 1000 fr.; a' beteg káplánok segélyezésére 1000 fr.; a' megtértek özvegehez 1000 fr.; a' székesegyházi zenészek özvegyei 's árvái pénz-tárána 500 fr.; a' vakok pesti intézetének 250 fr., a' váczi süket-némák házána 250. sz. misékre 1500 fr. Az ezeken felül megmaradandó özveget pedig, mely mindenesetre több ezerre fog hágni, a' fenemlített árvákra kívánja fordíttatni, 's így az árvák általános örökösei. Ennyi szép 's nagy áldozatai után ki ne ohajtsa szívéből: hogy ezer áldás lebegje körül nyughelyét, mel-lyen hült tetemei sok szegény könyei kíséretében épen honlevő nm. püspöknök által áldattak meg. Béke áldott hamvaira.

Spanyolország.

(A' kizáratott tanácsotagok ellenmondása. Pénzügyi hírek.) A' követ- és tanácskamra jelenleg a' választások vizsgálatával 's jóváhagyásával foglalatos. Mihelyt annyi követ 's tanácsos választási megbízása helyben leend hagyatva, hogy törvényszerűleg ülhet össze a' cortes, a' ministerség azonnal nagykorúvá kiáltatandja ki a' királyt, 's törvényjavaslatot terjesztend elő, mellyben eddigi tetteit helyben fogja a' cortes által hagyatni. A' parlamenti párt lapjai meglehetősen öszhangzással helyeslik e' tervet. A' ministerségben tökéletes egyértelműség uralkodik, 's így alkalmasint diadallal állandja ki cortes ellenében a' tusát. — Landero vezérlete alatt azon tanácsosok, kik, az alkotvány értelméhez képest, nem tartoznak azon harmadba, mellyet megújithatni, a' ministerség e' törvénytelen tetteire ellenmondást bocsátottak közre, miután az egész tanács megújítását az 1837iki alkotvány határozottan tiltja. Ellenmondásuk azonban alkalmasint eredmény nélkül fog maradni. — Hire jár, hogy Franciaországból néhány nap alatt már 60 millió frankot kapott a' kormány; e' hír aggasztani kezdi a' spanyolokat, mert világos, hogy illy összeget nem adnak barátságból, hanem vagy igen nagy kamattal, vagy olly befolyásért, melly sirját áshatja meg a' spanyol szabadságnak 's nemzetiségnek.

Anglia.

(A' cityben a' whigek részire nyilatkozott a' győzelem. Irlandban szélsőségek uralkodik.) Londonb. Patti-

son, whig jelölt, 201 szózattal győzött le Baring tory jelöltet, 's parlamenti követő választatott, mi a' whig sájtót nagy örömmel lobbantá, mivel hiszi, mikép ez igen hatályos lépés a' tory ministerség megbuktatására. — Irlandban O'Connell legutóbbi szelid nyilatkozatai következtében tökéletes szélsőségek kezd uralkodni, mert legbüzsőbb pártívei sem tudják: mire kelljen e' rendkívüli engedékenységet emagyarázniok, 's azért elhatározzák, hogy egyelőre majd csak várakozni fognak a' beállandó események kifejlésire. Ugy látszik, mikép O'Connell ezen ügyes taktikája által egy kalap alá törekszik gyűjteni az angol és skót elégületleneket az irlandiakkal s ha ez sikerül, a' mi egyébiránt igen könnyen megtörténhetik, akkor harc támadhat életre halálra az összes angol birodalmi arisztokratia és középosztály között, melly az egész mostani rendszert halomra döntheti. E' csapást csak úgy hátríthatja el a' kormány, ha a' gabonatörvényt valahára a' többség igazságos kívánatához módosítja. E' közben a' kormány folytatja üldözését a' repealgyűlések ellen, 's legújabbban 3 katonatiszt nyugdíját szüntette meg, csupán azért, mivel repealgyűlésen voltak jelen. A' pör O'Connell 's társai ellen hihetőleg csak nov. 25ikén fog megkezdetni. —

Franciaország.

(A' király hadiszemléte tartott. Lamartine ellenzéki nyilatkozása.) Annyi betegségi hírt terjesztettek

a' királyról, hogy végre megsokalta, 's oct. 22ikén dél tájban Párisba menvén, Nemours és Joinville hgek kíséretében, nyolcz ezred fölött szemléte tartott lóháton; az ünnepély egy egész óráig tartott, 's nép és katonaság élénk éljenzéssel üdvözlék a' királyt. A' katonaság eloszlása előtt több böcsületrendi keresztet osztott el tisztek 's közlegények közt Lajos Fülöp. — Lamartine, mint látszik, mindinkább közelíteni akar a' szélső baloldalhoz. Legújabbban ismét nyilatkozványt bocsátá közre, mellyben fenyegetésig emelkedik hangja a' juliusi királyság ellen. „Tudnunk kell, így szól többi közt Lamartine, hogy 1830. folytatása é, vagy megbánása 1789nek, 's megegyezik e' francia nemzet abban, hogy zendületének szelleme megemmittessék? Résszünkön egyesült ellenzék áll a' forradalom 's kornak tiszta szellemében, a' kormány pedig: megvesztegetés, önzés, rákhaladás és tespedés minden szörnnyeivel. Ha a' nemzetgyűlés ismét fölébredne, ugyan megismerhetné e' művét? Mit hagyott meg abból a' kormány? Nép kormány helyett oligarchiát; egyenlőség helyett választó nemességet; tisztviselői királyság helyett családi királyságot; sajtószabadság helyett szeptemberi törvényeket; társulati jog helyett gyülekezeti elleni tilalmat; szabad vallásgyakorlat helyett dogmák fölötti czivakodásokat; szabad iparüzés helyett töképezéseknek elárult Franciaországot. Ime, illyen most a' forradalom, illyen a' kormány. Franciaák, itéljetekek! —

ÉRTESÍTŐ.

Gőzhajók járása.

Indul: **Pestről Pozsonyba 's Bécsbe** mindennap egy gőzös regg. 7 órakor 's minden szerdán és vasárnap reggel egy rakhajó. — **Bécsből Pozsonyba 's Pestre** szinte mindennap egy gőzös délutáni 2 órakor, ezenkívül minden vasárnap és csütörtökön egy rakhajó. — **Pestről Mohács és Eszék** felé minden pénteken egy utasi gőzös; Zimony és **Drenkova** felé novemb. 7, 11, 15, 20, 24 's 29kén. E' fölött **Pozsony és Bécs** közt mindennap megfordul **Bécs** nevű gőzös. Erkezik: **Pestről Bécsbe** 's viszont mindennap; **Orsova és Zimonyból Pestre** minden vasárnap és csütörtökön.

Tőkepenzsek kiadandók.

Különbféle summák 6 száztól törvényes kamatra, elegendő biztosíték mellett több esztendőre kiadandó pénzsek felől, bővebb tudomást nyerhetni **Bielek László** hit. ügyvéd urnál Pesten Sebestyén-piacz. Lakatos-utczában 204. sz. alatti házban, (hol az ugynevezett „Csiga“ vendéglő vagyon) 1. sz. emeletben. — Postán bérmentes levelek kérének. —

Egy kulcsár és egy gazdatiszt kerestetnek

bizonyos urasághoz, melly hivatalokra magokat alkalmasoknak tudó egyedek, bővebben értekezhetnek **Bielek László** hit. ügyvéd urnál, Pesten belváros Sebestyén-piacz, Lakatos-utca 204ik számú házban 1. sz. emeletben. — Csak bérmentes levelek fogadtatnak el.

Ház-eladás.

A' Pest belvárosi Leopold-utczában 194. sz. a. Veres almához' nevezetett, egy boltból, tizenöt szobából, öt konyhából, osztályozott padlásokból, fa- és bortartó pinczéből álló 's kemény szerekből épített, egy emeletes szegletház, melly jó ivóvízű kuttal is el vagyon látva, szabad kézből eladandó, melly iránt alkuvás végett, a' venni szándékozókát — de nem a' hajhászokat, kik jutalom hajhászásokkal csak nehezítik az eladhatást — a' házmaster köteles illető helyre elvezetni.

Spiritus kerestetik.

Alulírtnak, a' hivatalos kezelése alatti csapszékerek tetemes mennyiségű jőféle spiritusra levén szüksége, azon t. cz. uraságok és tisztségek, kiknek illyenmü szállítást vállalni kedvök volna, kéretnek, sziveskedjenek alulírtat a' szállítási szándéklandó mennyiség 's egyéb feltételek iránt bérmentes levelek által körülmenyesen értesíteni; Nyiregyházán, oct. 28kán 1843. Thury György. számt. 1—2.

Kész misemondó-ruhák

Hirsch Ferencz selyem- 's divatárus

boltjában legjutalmasb áron kaphatók; továbbá: selyem, arany és ezüst himzettü gyönyörű nehéz **templomszövetek díszítvényekre, damaszkszövetek zászlókra** 's egészen nehéz violaszín 's vörös **Gros-de-Naples, Moire** és **övszalagok** — Pesten a' váci-utczában „A' SZARVASHOZ“ hol **mindenfélé megbízatás is elfogadtatik** mindennemü templomi díszítvényre, mennyezetre, püspöksüvegre, velumra, biretre, albára, szemfödélre, ostyazacszkóra st. eff. jutalmas és gyors szolgálat mellett. 4—4

Szives fölszólítás.

A' budapesti nöegyletek által birodalom szerte létesített jótékony irányú sorsjáték változhatlanul f. é. november 18kán eszközésbe fog vétetni. Melly

F. eszt. oct. 1jétől kezdettől vette évnegyedre előfizetést Budapesten borítéktalan péld. 2 fr. 40 k. postán 3 trt 20 krral elfogadnak mind a' kir. postahivatalok mind a' Jelenkor és Társalk. szerkesztősége.

Szerkeszti **Helmeucz.** — Nyomatik **Trattner-Károlyi** betűvel, uri-utca 453.

alkalmával **ötven ezer** bécsi becsü forintot érő 's legdíszesb új készületű ezüst eszközök nyerhetők. 1 pfo forintnak, vagy is egy sorsjegy igen jutányos árának letétele mellett a' minden nemes törekvést nagylelkűleg pártoló közönségnek ismét új mező nyílik közre munkálni, jelesül: a' budai sinylők intézetét újra felépíttetni. A' pesti munka- 's gyámházakat, a' sinylők intézetét 's a' szegények tanodáját gyarapítani. A' részvevők e' szerint nemcsak a' nevezett intézetek alapító tagjainak tekintendők, hanem még azon felül értékes ezüst eszközöket nyerhetnek. A' sorsvonásra nov. 18ka másolhatlanul levén kitéve a' sorsok eladásával fardozók egész tisztelettel kéretnek, hogy a' begyűlt 's begyűlendő pénzeszeget bezárólag f. é. novemb. 8ig Budán a' főhgi pénztárba befizetni sziveskedjenek, az el nem kelt sorsjegyeket pedig bezárólag nov. 15keig beküldetni, mert ezen záridó lejártával az el nem adott sorsjegyek a' részesítendő intézetek tulajdonává válandnak. Budán 1843ki sept. 22. ó. cs. kir. fens. főh. nádorának elnökleite alatt tartott ülésből, Külkey Henrik 2—3 jítoknok.

Hirdetvény.

A' zombori kir. kincstári középponti pénztárnál az ellenőri hivatal, megürülvén, kik ezen hivatal, mellyel évenként 400 p. frint fizetés, 60 pft lakbér, 18 pm kétszeres buza, és 6 öl kemény tüzelék-fa jár, megnyerni szándékozók oda utasítatnak: hogy ebbeli, szükséges bizonyítványokkal ellátott folyamodványikat legfeljebb f. évi november 20ikaig a' zombori k. kincstári igazgat. nyujtsák be, 's azokban egyszersmind kimutassák, hogy az ezen hivattalal összekötött 400 p. ft övöpenz azonnak letételére képesek é? Zombor 1843. oct. 6án. 2—3

Repezeolaj-szállítás.

A' k. alsó-magyarországi kamragróhivatal rendeletére Selmeczen a 2,000 mázsányi tisztázott szelid repezeolaj, mint aerarál s kellek Selmecze szállítandó. — mire nézve e' folyó évi november 8án d. e. 10 órakor a' k. bányatermények árus bizománosánál, Kappel Fridrik urnál, Pesten a' bány-utczában árlejtés fog tartatni, mellyen a' legkevesebért vállalkozó bizatandik meg. A' viszsonos feltételek ugyanott megtekinthetők. 3—3.

Utítárs kerestetik.

Egy építő mérnök, ki jövő tavasszal szakbeli tapasztalások gyűjtése végett külföldre tudományos körutat szándékozik tenni, egy hasonló czélu mérnök 's utítársat keres. A' társul ajánlkozó legyen szives ebbeli szándokát t. cz. Polgár Károly ügyvéd ural, Pesten vásárpiaez, Ötvösházban személyesen vagy bérmentes levélben tudatni, kitől bővebb értesítést nyerhetni. 3—3.

Angol nyelv és irodalom.

De Lambert E. E. az angol nyelv professora — kinek azon szeren-

cse jutott, hogy az itt letelepedett angoloknak és dologértő literatoroknak ajánltassék — anyanyelvében igen könnyű, alapos és czélnak megfelelő módon leczkéket ad, Melly czéla e f. évi nov. 3kái 4 és 6 tanulóknak, hölgyek és urak számára osztályt fog állítani, Mellyben, 's valamint a' magány-leczkében is résztvenni ohajtok, sziveskedjenek magokat mi hamarébb jelenteni.

Többoldalu fölszólítás következtében szerencséje lesz egyszersmind alulírtnak nyilvános

angol-irodalmi fölolvasát

tartani a' történetek 's angol irodalom szelleme fölött, a' most következő tél-hónapok alatt. E' czéla aláírasi iv nyitatték meg, mellyre számos kitünő helyzetű pesti urak jegyzék már föl magokat 's mellyet lakásán és Geibel könyvtárában megtekinthetni, hol egyszersmind minden szükséges fölvilágosítás adatik. Pest 3 koronautczai 303 sz. a Raichsház első emeletében. 3—3.

Ser-vám. Sz. k. Sz.-Fejérvár v. s. a' serfözési haszonvételt megváltoztatván serfözést polg. kerestetnek által engedé, de olly feltétel alatt, hogy a' város határában fő, zendő 1 hordó serfől egy e. frnt, a' vidékről behozandó 1 hordó serfől pedig 1 ft 30 kr. e. p., valamint a' vidékről behozandó serelészítől is vám fizetessék. Melly vámszedésnek árverés útján való kiadása a' f. 1843dik évi dec. 5re határozatván, azon időre a' kir. bérleti kívánók meghivatnak, 's egyszersmind közhírül tétetik, hogy a' vámszedési haszonbérlet e' városi polgár, nekie a' serfözés és kimeretés is meg fog engedtetni. Kelt Sz.-Fejérvárott 1843. é. oct. 6án tartott polg. ülésből. A' jegyzői hiv. által. 2—3